

NYE MENINGER NO

Tid for feite planer

«(Managua) – Magen bare eser ut. Får liksom ikke noe tid til å trene og slikt. Da bare blir det sånn. Lester, sjåføren under oppholdet mitt i Nicaragua, gliser. Han tar en søt kake til, og en slurk av den søte kaffen. Fedme er den nye epidemien.

Selv har jeg glemt av å si at jeg vil ha kaffen min uten sukker, og piner i meg skvipet. Skjønt, det er greit nok, jeg kunne sikkert ha vendt meg til det. Men jeg vil ikke ende opp som majoriteten av nicaraguane- re jeg ser rundt meg her i hoved- staden Managua.

Var det stygt sagt? I alle fall politisk ukorrekt, kan vi si. Men det er bare å våkne opp; fedme er den nye globale epidemien. Den slår hardt til både i fattige og rike land. Og den rammer både fattige og rike uavhengig av landet. Men den rammer de fattigste mest. De lavere sosiale klasser, som det heter. De som blir født inn i dårlige vaner, og som bringer dem videre. De som kjøper mer brus enn melk eller juice fordi det er billigere. Og som kanskje dropper grønnsakene fordi de er for dyre. Eller fordi de ikke har hørt om viktigheten av dem. I alle fall ikke mange nok ganger.»

Andrew Kroglund,
på nyemeninger.no

” Det er viktig å påpeke at politikerne er vanlige mennesker.

Bjørn Magne Solvik,
på nyemeninger.no

STIAN BROMARK
Debattredaktør

Kronikk: 6000 tegn inkl. mellomrom.
Hovedinnlegg: 4000 tegn.
Innlegg/replikk: 2000 tegn.
Kortinnlegg: 800-1500 tegn.
Sendes til: debatt@dagsavisen.no

Legg ved portrettfoto. Innleggene kan legges ut på nett. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innleggene.

KLIMA: Det kan være et nyttig tankeeksperiment å forestille seg hva våre barnebarn vil tenke om 80 år om det som (ikke) skjer i dag – og om oss.

Et annerledes verdensbilde

KRONIKK
WERNER CHRISTIE

Tidligere helseminister og leder av bioteknologinemnda, og rådsmedlem i Besteforeldrenes Klimaaksjon

I desember 2011 møttes EUs regjeringer i Brussel for å diskutere mangelen på vekst. Samtidig i Durban diskuterte andre representanter fra de samme regjeringer klimakrisen og følgene av veksten. Siden har vi hørt lite om hva slags vekst vi kan ha for å unngå klimakrisen. Hva er galt med våre tenkemåter?

Ifølge boken «Regjering i Norge», en alternativ del av vår siste maktutredning redigert av Iver B. Neumann og Ole Jacob Sending (Pax 2003), er «makten i de rådende oppfatninger» en avgjørende faktor. Nylig har også lederen av den forrige maktutredningen, Gudmund Hernes, analysert hvorfor det er så vanskelig å skifte kurs. Resultatet er en liten, lærerik bok som heter «Hot Topic, Cold Comfort, Climate Change and Attitude Change» utgitt av Fafo og NordForsk i år. Hernes mener, som alltid med fyldige referanser og interessante eksempler, at det vanligvis må en skjellsettende krise til før vi skifter overbevisninger (beliefs) og holdninger, og dertil endrer vår adferd.

Å skifte overbevisning er på et vis også å skifte identitet. Det gjør vi ikke uten videre. En plutselig skjellsettende begivenhet som atombomben, men også langsommere fenomener som giftforurensningen og ressurskrisen beskrevet i bøkene «Den tause våren» og «Grenser for vekst», forandrer fakta på kloden. Vi oppdager at alle er like utsatt, det forandrer våre oppfatninger og vår tenkemåte på en grunnleggende måte. Men det er ikke nok å få tilstrekkelig og korrekt informasjon for å skifte mening. Våre synspunkter henger sammen som gittere: rokker vi ved en oppfatning, påvirker det mange flere. Vi føler oss truet og mobiliserer motargumenter og bortforklaringer for å fjerne ubehaget. Nye oppfatninger kan også kollidere med vårt sosiale miljø, og med vårt verdigrunnlag. Det er derfor enklere og behageligere å holde seg til de rådende oppfatninger.

Fra slike resonnementer avleder Hernes ti årsaker som likevel kan føre til varig endring av oppfatninger. Blant disse er hvorvidt de stemmer med de fakta vi opplever i tilværelsen, hvordan nye fakta påvirker oss, hvordan vi kan skape sammenheng i våre oppfatninger, hva våre nærmeste og viktige personer, bl.a. politikere, mener, om det er sterke interesser, for eksempel penger, involvert, og om hvordan holdninger endrer seg over tid.

Rådende oppfatninger tilsier for tida at fossilt brensel fortsatt vil være dominerende i nærmere en generasjon framover. Vi investerer derfor kraftig i

Hva vil barnebarna si – og hvor skal de sykle? ILLUSTRASJONSFOTO: NTB SCANPIX

fortsatt utvinning og usikre prosjekter for fjerning av klimagass. Mye tyder på at dette neppe vil endre seg før klimakrisen har ført til enda tydeligere og mer dramatiske konsekvenser.

Det kan være et nyttig tankeeksperiment å forestille seg hva våre barnebarn vil tenke om 80 år om det som (ikke) skjer i dag – og om oss. De vil ha grunn til å spørre seg hvorfor vi ikke bruker større deler av oljeformuen til å sikre oss og dem ei trygg framtid. De vil se at vi kunne få en grunnleggende endring av vår energiproduksjon og våre økonomiske vekstmodeller. Kloden tilføres daglig enorme mengder fornybar solenergi, som kan høstes direkte eller i form av vind-, bølge- eller vannkraft. Teknologitviklingen vil skape alternativ vekst, og en bærekraftig økonomi.

I stedet forbrenner vi fossil biomasse og destabiliserer de naturlige kretsløp evolusjonen har utviklet på planeten vår. Våre voksne barnebarn vil spørre seg hvorfor vi leter etter biomasse til havs, dypt under jordskorpen, når kloden hvert år produserer enorme mengder lett tilgjengelig grønnske som representerer kolossale kvanta hydrokarboner. Det er ikke olje, men de som har lest sin naturfaglekse vet at hele dyreriket er basert på omdannelse av biomasse til energi. De vil undre seg over at vårt ledende energiselskap ikke prøvde og evnet det samme som er dagligdags for enhver gnager og drøvtygger. De vil også kunne spørre hvorfor det kalte seg «Statoil» i stedet for å definere seg som et moderne, bærekraftig energiselskap.

De vil kanskje også klandre oss for det paradoks at vi investerte store midler i å fjerne og grave ned – riktignok uten særlig hell – det viktigste råstoffet til

alle hydrokarboner, inklusive kull, olje og gass, nemlig CO₂. De har som oss lært på skolen at alle grønne planter og alger rundt oss med solenergi binder CO₂, vann og enkle næringsstoffer man finner overalt bl.a. i vanlig avløpsvann, og syntetiserer biomasse, altså hydrokarboner. De kunne vi anvende for eksempel til klimanøytral flybensin.

Med dagens kunnskapstilfang er det ikke vanskelig å utfordre de rådende oppfatningene. Vanskeligere er det åpenbart å akseptere et litt annerledes verdensbilde, og ta konsekvensene av

«De viktigste barrierene til endring sitter åpenbart i våre egne hoder.»

det i vår daglige atferd. Like fullt er konsekvensene av nødvendige klimatilstand helt overkommelige. Stern-rapporten har beregnet at de vil svare til ca. 1 prosent av vår økonomi i en overgangsfase, men også skape

ny vekst. Klimaforandringene vil koste langt mer. Norske bensinavgifter i USA ville langt på vei løse både klima- og budsjettproblemene deres.

Endringer i politiske institusjoner kan bidra til å forandre vår tenkemåte. Våre barnebarn vil spørre seg hvorfor vi bare har et olje- og energidepartement i stedet for et klima- og energidepartement når disse områdene henger så tett sammen. De vil også kunne se gode grunner til at vi skulle investere mer i forskning og frivillige organisasjoner som kan skape verdifull motekspertise og motmakt til makten i de rådende oppfatninger.

Gudmund Hernes har skrevet en meget viktig bok. De viktigste barrierene til endring sitter åpenbart i våre egne hoder. For som John Kenneth Galbraith har sagt: «Hovedutfordringen er ikke de nye ideene, men å bli kvitt de gamle som gjennomsyrrer alle avkroker i vår tenkning.»

LEGELISTEN: Alle bør ha en fastlege som de er fornøyd med. Men hvordan finner du en lege du kan bli fornøyd med, dersom du skal bytte fastlege?

Hvem skal du bytte til?

DEBATT

TROND EGIL
HANSEN

Leder, Allmennlegeforeningen

Fastlegeordningens intensjon er at relasjonen mellom pasient og allmennlege skal ha kontinuitet og være stabil over tid. Samtidig skal det være lett å bytte fastlege dersom du ikke er fornøyd.

Vi vet at de fleste er fornøyd med fastlegen. Fastlegenes høye skår på befolkningsundersøkelser om brukertilfredshet kan ikke tolkes på annen måte. Men noen pasienter er ikke fornøyd med sin fastlege, og hvis du er blant de misfornøyd, ønsker du kanskje å bytte. Men hvem skal du bytte til?

Tilgjengelige informasjonskilder om fastlegene er i dag begrenset. Helfo opplyser bare om fastlegens navn og adresse, tilgjengelighet for funksjonshemmede og legens kjønn. Men det pasientene lurer på, er om legen er grundig, dyktig, lett å snakke med osv.

Andre pasienters vurderinger har alltid vært en viktig kilde til informasjon for mange, hittil i all hovedsak ved muntlige overleveringer. Det kjennes tryggere å velge en lege som andre er fornøyd med, enn en som andre ikke er fornøyd med. Det er imidlertid en komplisert sammenheng mellom pasienttilfredshet og kvalitet. Mange kan

være fornøyd med legen fordi hun/han er hyggelig og imøtekommende, selv om kvaliteten på utredning og behandling ikke er fullgod. Motsatt kan pasienter være misfornøyd fordi de ikke får oppfylt ønsket om sykmelding eller legemiddelforskrivning som de etter gjeldende retningslinjer ikke skal ha.

Andre pasienters erfaringer kan altså være både uberettiget positive og uberettiget negative. Ved muntlige overleveringer gis pasienterfaringene ulik vekt avhengig av den tilliten du har til den som forteller om dem. Anonyme pasienterfaringer, som et kommersielt selskap har begynt formidling av på nettet, er det derimot ingen grunn til å ha tillit til. Anonymiteten gjør dette til en arena for å ta hevn for pasienter som er skuffet over at legen korrekt avviser et ønske om å misbruke sykelønnsordningen eller andre trykdeordninger, eller avviser forskrivning av medikamenter til misbruk.

Det beste ville vært om du kunne valgt fastlege ut fra mer objektive kvalitetsmål. Gjør fastlegen de undersøkelsene du trenger å få gjort, tilbyr fastlegen den riktige behandlingen? Henviser hun/han til rett instans i spesialisthelsetjenesten når det er nødvendig, men sparer deg for unødven-

dige henvisninger? Slike kvaliteter er vanskelig å måle, det må gjøres et betydelig utviklingsarbeid før slike kvalitetsmålinger kan bli en realitet.

Arbeid med måling og utvikling av kvalitet i allmennlegetjenesten har så langt nesten utelukkende skjedd i regi av Legeforeningen. Myndighetenes interesse for dette har vært forbausende fraværende. For å få breddet kvalitetsarbeid til alle fastlegekontor, er det imidlertid nødvendig med myndighetsforankring. Legeforeningen har derfor ønsket et samarbeid med myndighetene om etablering av Senter for allmennmedisinsk kvalitet, som kan utvikle og implementere slike mer objektive kvalitetsmål.

Før offentliggjøring av kvalitetsmålinger kan bli en realitet, må vi utvikle både gode kvalitetsmål og gode målemetoder. Det er et faglig utviklingsarbeid som må gjøres i fagmiljøene, men det må understøttes av myndighetene.

Dersom fastlegene blir målt på kvalitet, tar jeg for gitt at resultatene vil bli gjort tilgjengelig for publikum. Tilgang til slike opplysninger er et åpent behov for befolkningen. Men vi venter fortsatt på svar om myndighetene vil bidra til at dette snart kan bli en realitet.

«Tilgjengelige informasjonskilder om fastlegene er i dag begrenset.»

RUSOMSORG:

Tilbudet skal bygges opp

DEBATT

ANNIKEN HAUGLIE

Sosialbyrå (H)

Den 15. november skrev Dagsavisen om budsjettets konsekvenser for rusomsorgen. Her sauses budsjett, utflytting av lokaler og øremerkede midler sammen til en stor misforståelse. Velferdsetaten har startet arbeidet med å tilpasse seg budsjettet, men ingen vedtak er fattet. I reportasjen gis det inntrykk av at det er et budsjettsspørsmål hvorvidt beboerne på Hovin omsorgssenter kan bli boende i lokalene eller ikke. Det er feil. Hovin omsorgssenter brant ned i 2010 og kunne deretter ikke brukes. Heldigvis hadde sykehjemsetaten ledige lokaler på Økern som gjorde at beboerne kunne flytte dit.

Det har imidlertid hele tida vært klart at Sykehjemsetaten selv ville ha behov

for lokalene. Uavhengig av budsjettet må derfor Hovin ut av lokalene. Der nest sauses dette sammen med at øremerkede midler i statsbudsjettet ikke lenger er øremerkede. Prosjekter som i dag er finansiert med øremerkede midler fra staten skal fortsatt finansieres, men nå med midler som ikke er øremerkede. Det skal derfor ikke legges ned noen institusjoner som en følge av at øremerkingen oppheves. Jeg vet ikke hva fagrådets leder Erling Pedersen er bedt om å kommentere. Men jeg kan berolige ham, Dagsavisen og andre om

«Her sauses budsjett, utflytting av lokaler og øremerkede midler sammen til en stor misforståelse.»

at tilbudet til rusmiddelmissbrukere fra Oslo kommune ikke bygges ned, men opp. Med Mottakssenteret Prindsen blir tiltak samordnet og styrket.

Lasso, som tilbyr lavterskelutdeling av buprenorfiner (subuxone), vil drive mer oppsøkende og Ungdom og rus ved Legevakten gjøres nå permanent. Rusavdelingen på sykehjem som ble etablert i 2010, blir nå utvidet, og det pågår en stor satsing på tilpassede boligløsninger for blant annet personer med rus og psykiatriutfordringer i Oslo. Dette forsterkes ytterligere ved at byrådet vil investere 800 millioner kroner i boliger de neste årene. Dette kommer i tillegg til vedtatte investeringer. Det er synd Dagsavisen ikke tok seg tid til en prat i etterkant av møtet. Da kunne dette rotet vært oppklart og saken nyansert. Jeg tar gjerne en prat med Dagsavisen når som helst om enhver problemstilling som angår rusomsorgen i Oslo.

Nytt hovedbibliotek nå

■ INGEBORG RYGH HJORTHEN

Leder av Norsk bibliotekforening

■ HEIDI HOVEMOEN

Leder av Norsk bibliotekforening avd. Oslo/Akershus

Norsk bibliotekforening registrerer med glede at et nytt hovedbibliotek i Bjørvika er et betydelig steg nærmere realisering. I byrådets budsjettforslag i høst ligger et forslag om fullfinansiert prosjekt for Nye Deichman. Ideen om biblioteket er gjennom mange år utvidet fra et sted hvor man låner bøker til et sted for læring og møter mellom mennesker, litteratur, kultur og kunnskap. Det nye hovedbiblioteket vil bli et sterkt bidrag til byrådets visjoner om Oslo som Kunnskapsbyen, Talentenes by og Byen for alle.

Et nytt hovedbibliotek vil gi en ny giv for bibliotekbruk i hovedstaden, og vi kan forvente en kraftig økning i besøks- og utlånstall. Det nye hovedbiblioteket blir en tydelig og terskelfri allmenning der byens borgere i alle aldre og fra alle kanter kan finne sin plass i et fleksibelt rom som gir mulighet for aktiviteter, formidling og opplevelser som i dag ikke er mulig. Det nye biblioteket i Bjørvika kan bidra til å løfte befolkningens informasjonskompetanse og leseferdigheter, og inspirere til å oppsøke kunnskaps- og kulturopplevelser. Vi ser fram til at det nye hovedbiblioteket kommer på plass, og vil også understreke viktigheten av å prioritere midler til drift av hovedbibliotek og filialer.

Mens vi venter på nytt hovedbibliotek i Bjørvika har Oslos befolkning et bibliotektilbud som er blitt utarmet gjennom lang tid: Oslo kommune har i mer enn 25 år systematisk bygd ned sin satsing på offentlige bibliotek. Hovedbiblioteket har i flere tiår blitt nedprioritert i påvente av stadig nye prosjekter for nybygging. I det samme tidsrommet har etterspørselen etter Deichmanske biblioteks tjenester økt. Det er spesielt alvorlig at nedskjæringene skjer i den brytningstida vi er inne i, når ny teknologi og nye tjenester forsterker informasjonsgapet i befolkningen.

Bibliotekene brukes av folk flest. Ny forskning viser at bibliotekene brukes mest av grupper med lav inntekt, lav utdannelse og som er født eller har foreldre som er født i ikke-vestlige land. Satsing på et moderne og velutrustet bibliotek kan medvirke til å utjevne ulikheter i informasjonssamfunnet og bidra til et levende demokrati. I en by som vokser med rekordfart må også bibliotekrommet vokse og finne relevante måter å dekke borgernes behov for livslang læring og refleksjon og være et sted for ettertanke og fordypning. Det nye hovedbiblioteket er en viktig brikke i byutviklingen: Biblioteket er det offentlige rommet som sikrer aktivitet, liv og kultur i Bjørvika.

Det haster. Allerede i 1995 uttrykte samstemte Oslo-politikere at arbeidet med å skaffe Oslo et moderne hovedbibliotek hastet, og at dette var den viktigste kulturpolitiske saken for Oslo. Det er fortsatt bred politisk enighet om at Oslo kommunes innbyggere behøver og fortjener et bedre bibliotektilbud enn det de har i dag. La ikke dragkampen om kronene komme i veien for et fantastisk hovedbibliotek i Bjørvika som vil bli et lokomotiv for satsingen på kunnskapsbyen for alle.